

Michael Öjermo

Timmarnas liturgi

Stockholms katolska stift har gett ut den kompletta katolska tidegården på svenska. Den presenteras här av Michael Öjermo, som efterfrågar en gemensam tidegård för Svenska kyrkan och en kalender som ger varje dag på året sin egen karaktär.

Stockholms katolska stift har på svenska utgett "Timmarnas liturgi", *Liturgia horarum*. Alltså tidegården enligt påven Paulus VI:s apostoliska konstitution *Laudis canticum* av den 1 november 1970. Biskopen i Stockholms katolska stift, kardinal Anders Arborelius har stadfäst och välsignat denna utgåva att från den 1 januari 2022 ersätta tidigare versioner av den romerska ritens tidegård på svenska språket.

Här skulle nu kunna följa en lång utläggning om de olika utgåvor som föregått denna. Redan 1990 utkom "Kyrkan dagliga bön" och senare flera små band med läsningar till vad som kallas läsningsgudstjänsten. Från denna utgåva 1990 fick vi också flera andra förkortade versioner. Jag återkommer senare till andra tidegårdsböcker. Men nu finns alltså hela det katolska materialet översatt, bearbetat och samlat i fyra visserligen tjocka, men ändå behändiga band.

Anders Piltz, präst inom dominikanorden och professor i latin vid Lunds universitet, har utkommit med en kort introduktion till Timmarnas liturgi. Den introduktionen är som en väl reducerad rödvinsås. Volymens omfång står inte i proportion till den goda smaken. Anders Piltz skriver vackert, instruktivt och med djup andlig insikt. Då behöver man inte breda ut sig på sidorna.

Enligt Katolska liturgiska nämndens hemsida har arbetet med "Timmarnas liturgi" utförts av professorerna Anders Ekenberg (redaktör, kantabilitet) och Anders Piltz (översättare, hymnarium) samt docenten Christer Pahlmblad (sekreterare,

grafisk formgivning). Utgåvan omfattar dryg 7 500 sidor, inklusive de 565 läsningarna av kyrkliga författare i nyöversättning från grekiska, latin och moderna språk. Närmare 300 hymner ingår, varav ett hundratal är nydiktningar i fri anslutning till den latinska hymnskatten. Uppgifterna kommer från Anders Piltz förord till sin introduktion. Bland översättarna till hymnerna återfinns personer med bakgrund i olika kristna traditioner. Anders Frostenson och Britt G. Hallqvist är bara två exempel på svenskkyrkliga.

Bibelläsningarna är med enstaka undantag hämtade ur Bibel 2000. Däremot är psaltarpsalmerna hämtade ur 1917 års bibelöversättning, som bearbetats för att få en mera nutida språkform och bli sångbara. Psalmerna 8, 23, 36, 110 och 121 är nyöversatta för denna utgåva. I den tjugotredje psalmen leds vi till "vilans vatten" och vi vandrar ånyo i "dödsskuggans dal" till avslutningens "Herrens hus skall vara mitt hem för evigt". Just Psaltarens psalmer är själva stommen i tidegårdens bön. Valet att behålla 1917 års över-

tydning inom Nya testamentets och traditionens förståelsehorisont, vilken i hög grad är beroende av den grekiska versionen av Gamla testamentet, *Septuaginta*". Bibel 2000 översatte den hebreiska bibeln med andra översättningsideal än att hålla sig nära traditionell kristen tolkning av texterna.

Tidebönen i Svenska kyrkan

I förordet till "Timmarnas liturgi" skriver Anders Arborelius: "Jag inbjuder kristna ur alla samfund och sammanhang att ta del av denna liturgi, enskilt och gemensamt". Det för mig till frågan om tidebörens plats i Svenska kyrkan.

Under 1900-talets inledning fick tidebönen en renässans i Svenska kyrkan genom den högkyrkliga rörelsen. Den svenska tidegården utkom i sin senaste upplaga 2018 sammanställd av Ragnar Holte, tidigare professor i Uppsala. Den bygger på det pionjärarbete som utfördes av Knut Peters och Arthur Adell. I sammanhanget bör också Lars Lindhagen lyftas fram, kyrkoherde i Saltsjöbaden till 1972 (se artikeln om Lindhagen i

"Det för mig till frågan om tidebörens plats i Svenska kyrkan."

sättning handlar enligt Anders Piltz dels om att många tidebönsbrukare i långa stycken kan den utantill, dels om att "den är mer bokstavlig och lämpar sig bättre för kristologisk

"Prästgårdsteologi", S-E Brodd och G. Weman, Artos 2022). Stiftelsen Berget gav 2013 ut "Dag efter dag. Bergets tidebönsbok". Sedan S:t Davidsgården invigdes 1962 har där

funnits ett regelbundet gudstjänstliv med mässa och tidegärd. Även Bjärka-Säby och Killans bönegård har utgivit tidebönsböcker. Gabriel Fjellander har producerat appen "Tidegården" som finns att hämta i App Store och Google play där flera tidegårdsböcker finns tillgängliga. Det är förstås väldigt behändigt att ha en komplett tidegårdsbok i mobilen. Bönen plats kan lika väl vara den stora katedralen som på bussen hem efter jobbet.

Summan av de hänvisningar jag nu gjort till det som kan kallas tidebörens renässans i Svenska kyrkan blir för somliga av oss problematisk. Det var den högkyrkliga rörelsens program för kyrkligt församlingliv som var den miljö där både forskning om och användning av tidegården växte fram. Inte så få kvinnor som är präster har sett tidegårdsrenässansen som en del av motståndet mot vår kyrkas ordning att prästviga kvinnor.

Till detta kommer att vår kyrka inte har något krav på oss som tillhör vinningstjänsten att ordna vårt böneliv enligt någon anbefalld form. Biskopar och rekryterare av präster och diakoner uppmanar säkert till enskild bön för de kandidater som antas. Men någon bestämd ordning finns inte att hänvisa till.

Vad jag förstår uppmanas vi i ganska allmänna ordalag att läsa bibeln och be. Det finns två traditioner som den uppmaningen bygger på. Det är dels de förenade bibelsällskapens bibelspridning och uppmaningar till enskild bibelläsning. Och det är dels andakten, denna fritt flytande böneform som ofta används i våra församlingar.

Modernitetens inflytande

Bibelläsningen i enskildhet beror i sin tur på modernitetens inflytande. Tryckpressar och förlagshus gjorde spridandet av bibeln i stora upplagor möjligt. Men moderniteten vred också om vår egen och den allmänna uppfattningen till att det är bibeln som vi kristna tror på. Men det är

ju inte riktigt så. Kyrkoordningen är klar på den punkten. Det står i inledningen. "Kyrkans centrum och livskälla är Jesus Kristus och evangeliet om honom. Evangeliet leder människan till gemenskap med Gud, som är hennes ursprung och mål". Och vidare. "Kyrkans tro innebär en grundläggande tillit till Gud och bygger på Guds väldiga handlingar, som är omvittnade i Bibeln och möter människorna i deras liv". Det är Herren Jesus kyrkan bekänner, inte bibeln. Bibeln är vittnet. Många människors föreställning om oss är däremot tvärtom att vi kristna tror på bibeln till punkt och pricka. Så har ju aldrig varit fallet, i varje fall inte i vår kyrka. Bibelläsningen skedde före modernitetens genombrott i gudstjänsten, som en del av lovsången och med möjlighet till utläggning och förklaring, inte i enskildhet.

Andakten, som jag kallar en fritt flytande böneform, är det lite svårare att få grepp om. Men jag förmodar att det har sin upprinnelse i de skolandakter som präster förväntades hålla vid morgonböner på skolor, läroverk och gymnasier in på 1960-talet. Psalm, en bibeltext och en utläggning, Herrens bön och välsignelsen – så ungefär var väl ordningen när prästen antrade talarstolen i skolornas aulor. Ur detta har andakten som böneform vad jag förstår kommit.

Andra kyrkor anbefaller präster och diakoner att be tidegården i någon form. Church of England gör det bland andra. När man genomförde ett stort handboksarbete i den engelska kyrkan runt millennieskiftet med "Common Worship" utkom också en tidegårdsbok - "Daily Prayer". Det förväntas att präster i Church of England läser tidebönen och helst i församlingskyrkan. I engelska deckare kan man se scener där prästen och prästgårdens hund tillsammans går till kyrkan, ringer i klockan och ber. En engelsk biskop jag träffade berättade att biskoparna vid visitationer alltid frågar sina präster hur det går med tideböerna. En del gör det, en del har svårt för det och somliga

far nog med osanning, konstaterade biskopen. Men man har i alla fall en ordning, till skillnad från oss.

Ibland tänker jag att Svenska kyrkan blivit fattig därför att vi inte ber tidegården. Vi har ett fast kyrkoår med läsningar för alla sön- och helgdagar. Men vi uppmärksammar sällan den svenska almanackans alla helgondagar. Almanackan som en gång var en helgonlängd har dessutom förvanskats på olika sätt. Det har lett till att veckans gudstjänster ofta blir en blåkopie på söndagens. Men det finns en oerhörd skatt att upptäcka om kyrkans heliga män och kvinnor. Vi får förebilder, vi lär oss kyrkohistorien och vi läser bibeltexter som vi vanligen inte läser.

Några försök har gjorts att ge ut kyrkliga kalendrar i Svenska kyrkan. Bröderna på Östanbäcks kloster har i årtionden gett ut en fyllig kalender som brukar lite här och där utan att den fått allmänt genomslag. Den tar hänsyn både till allmänkyrklig ordning och Den svenska evangelieboken. En sådan kalender ger varje dag under året, inte bara sön- och helgdagar, sin särskilda karaktär. Varje dags mässa kan firas som en egen storhet och inte bara som en upprepning av föregående söndag.

Underlätta med gemensam ordning

Det är en brist att Svenska kyrkan inte har en gemensam ordning för tidebönen. I den nuvarande evangelieboken finns en psalm ur Psaltaren angiven för varje sön- och helgdag. Tyvärr är den inte försedd med I och II så att den enkelt kan läsas eller sjungas växelvis.

Jag tror att det skulle underlätta att fira gudstjänster alla veckans dagar, om vi också hade tillgång till en allmänt accepterad och brukad kalender. Om dessutom tideböerna kom i allmänt bruk skulle den inte längre förknippas med högkyrklighetens program och motståndet mot kvinnor som präster.

Nu finns den katolska tidegården alltså på svenska. Den är inte helt

enkel att bruka. Katolska liturgiska nämnden har på sin hemsida några instruktiva filmer för den som vill lägga alla snören i de välfyllda volymerna rätt. Men att göra den till norm för tidebönsbedjandet också i Svenska kyrkan tror jag helt enkelt inte går. Trots kardinal Arborelius inbjudan till alla kristna att använda den. Den är helt enkelt för krånglig med sina många sidor och många snören i olika färger.

Men visst borde vi kunna komplettera andakten som böneform, den hör liksom till en gången tid från sko-

lornas morgonböner. I stället borde vi ha en gemensam och användarvänlig tidegårdsbok med en kalender som vi kan enas kring. Förutom hymnerna så består tidegården av bibelord rakt av. Det borde kännas lockande i en evangelisk kyrka där bibeln enligt kyrkoordningen omvittnar Guds väldiga gärningar.

MICHAEL ÖJERMO
Kyrkoherde i Täby församling,
Stockholms stift

Litteratur

Common Worship. Services and Prayers for the Church of England, volymen Daily Prayer, Church House Publishing 2005

Dag efter dag. Bergets tidebönsbok, Artos 2013

Den svenska tidegården, sammanställd av R. Holte, Laurentius Petri Sällskapet 2018

En kort introduktion till Timmarnas liturgi, A. Piltz OP, Veritas förlag 2022

Prästgårdsteologi, S-E Brodd och G. Weman, Artos 2022

Timmarnas liturgi, *Liturgia horarum*, Stockholms katolska stift 2021